

naše snahy

Plus 3-4

2022-XIX. ročník

u.l. Alena Štrba

ÚVODNÍK

Monika Danielová 3

PREDČÍTANKA

Andreea Krnáčová: *Literatúra sa zrodila na dedine* 4

NAŠA TVORBA

Dagmar Mária Anoca: *Dunaj* 6

Ján Chovanec: *Badoček*
Dom so slamenou strechou 8

Timotej Vanko: *Expanzia Slnka* 10

LITERATÚRA DOLNOZEMSKÝCH SLOVÁKOV

Imrich Fuhl: *Prózy* 16

LITERATÚRA ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV

Angelika Blashyn: *Básne* 21

Nana Bulaieva: *Básne* 25

SLOVENSKÁ LITERATÚRA

Marta Smetanová: *Básne* 29

Marián Šidlík: *Výber z básnickej tvorby* 41

RUMUNSKÁ LITERATÚRA

Hockl Helmfried: *Janko brusič* 47

Kultúrno-spoločenský časopis Naše snahy Plus

Revista de cultură Naše snahy Plus

Časopis je finančne zabezpečený zo štátneho rozpočtu prostredníctvom DZSČR a z grantu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Revista este editată de U.D.S.C.R. și finanțată din fondurile de la bugetul de stat și de către Departamentul Slovacilor din Diasporă de pe lângă Guvernul Republicii Slovece

Hlavná a zodpovedná redaktorka:
Bianca Unc

Redaktori: Dagmar Mária Anoca,
Anna Karolína Zimbran,
Ivan Miroslav Ambruš

Jazyková úprava: Anna Rău-Lehotská
Technický redaktor: Ján Šušlák
Správkyňa: Vlasta Vilimová

Adresa redakcie:
U.D.S.C.R., 315500 Nădlac,
str. Independenței nr. 36, jud. Arad, RO.
Telefón: +40-257-473 006
Fax: +40-257-206 446
e-mail: biapascu@gmail.com
web: www.udscr.com.ro

Časopis si možno objednať v redakcii alebo v jednotlivých miestnych organizáciách DZSČR.

Stanoviská vyjadrené v publikovaných príspevkoch nemusia odrážať mienku redakcie.

Grafický design: Anna Kalianková

*“Ako nebo pod dozorom
Ako kvietok za plotom
Ako slniečko jarnými
Lúčmi sa lúči
S tebou láska moja
Koniec je konečnou
Zastávkou v mojom srdci.”
- Moo*

Všednosť či mohutnosť citov, raz s'á mohutnosť neba, raz s'á kvietka, svedčí o našom duševnom rozpoložení, ktoré je často ovplyvniteľné obrovskými či drobnými faktormi. Najrozšírenejšie stavy, ktoré sa v literárnych dielach objavujú, zahŕňajú motívy lásky, vzbury, pokoja, smútku, nádeje, ale aj vojny, ľudí, či motívy národnostného alebo politického rozmeru.

Všednosť či mohutnosť citov je známa pre každého jedného z nás. O to viac pre autorov, ktorí žili v období, keď za pohodlie musel človek zaplatiť tvrdou prácou, keď sa písalo pierkom a nie perom – možno pero existovalo, avšak mohol to byť luxusný prídavok, ktorý si nie každý mohol dovoliť – žil v období, keď informácie neboli vo vzdialenosti jedného tlačidla.

Literárne diela na hranici romantizmu a realizmu sú čítaním, ktoré vrelo odporúčam. Diela z tohto historicko-kultúrneho obdobia sú bohaté na informácie, dejiny, myšlienky autorov, ako aj na básnické tvorivé útvary, umelecké prostriedky, cítenia, vonkajšie charakteristiky, či ucelené opisy prírody, ktoré sa v dielach nachádzajú v hojnom počte.

Uvediem len niekoľkých našich slovenských autorov, veď čitateľ, ktorý má rád slovenskú literatúru, určite má prehľad: Svetozár Hurban Vajanský, Terézia Vansová, Elena Maróthy-Šoltéssová, Pavol Országh Hviezdoslav, Martin Kukučín a i.

Literatúra sa zrodila na dedine

Spomínam si ešte na rána s vychádzajúcim slnkom, ktorého lúče prechádzali cez moje okno a hladili ma po líčach, aby ma zobudili, akoby som stále cítila tú teplú dlaň, ktorá sa ma dotýkala. V pozadí bolo počuť ťažké kopytá a spiežovce, ktoré mali kravy zavesené na krku, aby v prípade, že sa niektorá stratí a zabľúdi do kukurice, ju čo najskôr našli.

Po prechode traktorov a kráv, ktoré sa ponáhľali na pastvu, stúpala prach. Nekonečný príbeh, ktorý bol vďaka dedkovi ako z rozprávky. Muž, ktorý vstával o piatej ráno, aby podojil kravy, nakrmil ich, vyčistil a pripravil na pastvu. Vždy to všetko zvládal, okrem toho, že dokázal nakrmiť všetky zvieratá v domácnosti, dokázal byť aj otcom a najlepším starým otcom. Nezabudnem, koľkokrát som s ním išiel ruka v ruke k jeho bratom na návštevu a odchádzali sme s vreckami plnými sladkostí a čokolády a on sa usmieval, neustále sa usmieval, obaja sme sa usmievali. Lezenie po stromoch, zrelé, šťavnaté čerešne, sladké alebo kyslé. Behanie za lop-
tou, hádzanie kameňov čo najďalej, naháňanie kravy s dedkom za ruku, jazdenie s dedkom na traktore po poliach, obedy u dedka, to mi pripadalo ako z rozprávky. Všetky moje spomienky sú spojené s ním, mojím jediným dedkom, ktorého som veľmi miloval a ktorý sa neustále usmieval, nech sa dialo čokoľvek. Bol to muž s najvrúcnejšími rukami, najvrúcnejším objatím a najláskavejším, najvrúcnejším pohľadom.

Bol to ľudský príbeh, nekonečný príbeh, tak som ho vnímal. Je pre mňa fantastickou inšpiráciou, ako on, tak aj oblasť, v ktorej žil. Rád hovorím, že literatúra sa zrodila na dedine. Vo väčšine diel je niečo o dedine, pretože krása sa narodila na dedine. Nezabúdam na miskú plnú čerstvého mlieka, na ktorom vznikala smotana, ktorú som bral lyžicou a zbieral, až sa nazbierala do pohára, a v peci som piekol chlieb, lámal ho, pridal nazbieranú smotanu a cukor, to bola pochúťka. Jedávali sme uprostred poľa s mojím starým otcom, ako v rozprávke, kravský alebo ovčí syr, paradajky, slaninu a klobásy, ktoré robil môj starý otec, údil vo svojej malej udiarni, oči mal červené od toho, že toľko bdel, aby bolo všetko dokonalé. Zhromaždenie sa pri stole, on za vrchstolom, bolo také krásne, že stačilo iba mlčať a jesť jedlá, ktoré on pripravil, a pozeráť sa na neho - to bolo jeho najväčšou radosťou. Šteklenie a dvíhanie do vzduchu, naša spoločná hra, ho zmenili

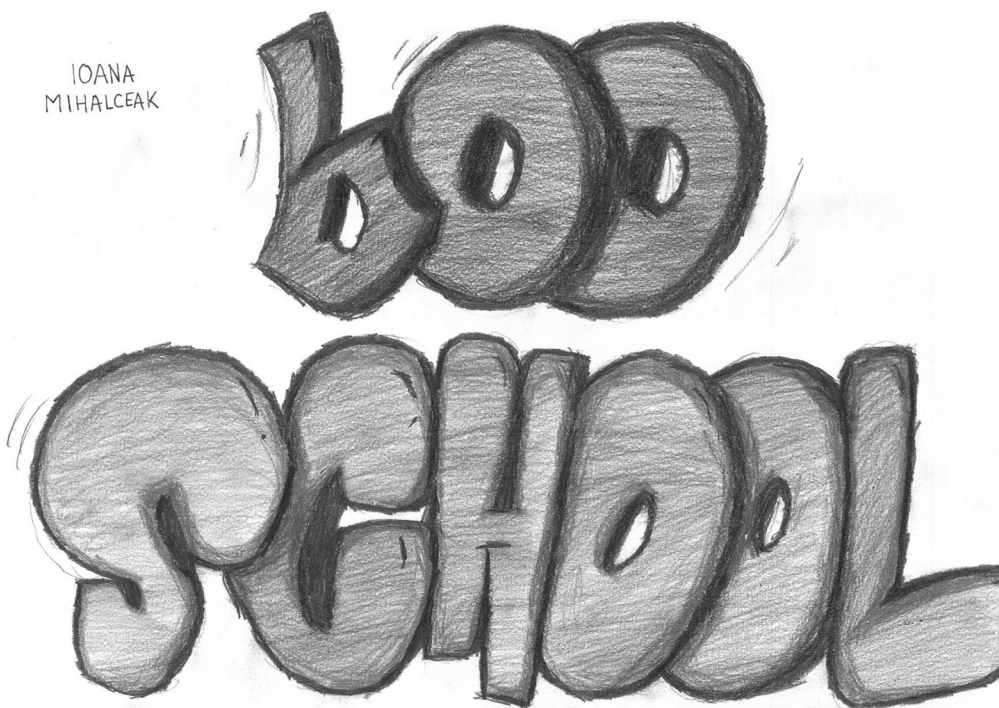

z vážneho muža na pokojné, usmievavé dieťa. Všetky spomienky na neho ma donútili napísať, zanechať svoje spomienky na neho a príbehy s ním, aby som mu ich mohla čítať, keď bude veľmi starý.

Nezabudnem na to, ako každý večer sledoval oblohu, ako sa díval na oblohu, ako zahliadol lietadlo a ukázal mi ho, ako ma zdvihol do náručia a spolu sme sa pozerali. Sedával som s ním do neskorého večera a rozprávali sme sa o tom, čo je nového naokolo, o susedovej smrti, o ohlásení príchodu dieťaťa na svet, o rôznych veciach, ktoré ho sužovali, pričom na tvári mu zostával len mierne prekvapený výraz bez žiadneho úsmevu. Obloha je román a hviezdy sú skryté príbehy v ňom. Literatúra je nerušená rieka príbehov, znepokojujúca alebo tichá.

Ľudia sú blúdiace romány, niektoré prečítané viac, iné menej. Niektoré sú ľahko pochopiteľné, iné ťažšie. Každý z nás je rozvinutý príbeh, ktorý sa možno rýchlo prečíta tu na zemi alebo skončí neprečítaný tu, ale zbožštený, keď sa dostane na druhý svet.

IOANA
MIHALCEAK

Dunaj

Si ako Proteus.

Prastarý otec a nenarodené dieťa,
Starý Istros a Danubius,
Mladý Donau, Dunaj, Duna, Dunav.

Si muž aj žena Dunărea,

Si božstvo,

Živel si. Voda,

rovnako ako zem, vzduch a oheň.

Si božstvo a živel, predstava a tvar.

Pamätáš, keď si sa ako bezmenný ponáhlal k ústiu,
ako mladý, dnes pre nás prastarý otec Istros si sprevádzal éry,
dunel si pri šiatroch vojsk na severe, na juhu.

Si históriou a budúcnosťou, svedkom bitiek, porážok a výhier.

Sú medzi nimi i prísahy mladých vysloviť pravdu.

Si tak zárukou a nepriateľom, si aktérom a svedkom.

Vynovuješ sa, keď hľadáš začiatky a konce spájaš.

Požieraš sa od predhistorického času podnes, aj potom sa budeš,
ako sučka, keď vrhne a prehrýza črievko mláďaťa,
olizuje ho a odstraňuje blanky, placentu, svoje telo.

Nostalgia po prapočiatku rozprskáva sa na tisíce drobných výdychov,
ktoré v oblohe robia premety a saltá mortale a vracajú sa späť.

Plynieš a postávaš v zátokách, ramenách.

Nechávaš sa použiť, pomáhaš aj ničíš.

Si premenlivý, si útlý, krehký, neistý, hravý a tajomný
pri prameňoch či pri ústí.

Nechal si sa preklenúť,

ešte aj dnes ako hravé dieťa podbiehaš si popod mosty.

Z viacerých vodných nitiek sa skladá tvoje telo,

no cestou rastieš ako mladík

a rozkladáš sa na široko, čím viac sa blížiš k ústiu

dozrievaš do ženskosti, ladne zrkadlíš svoje spomienky
a prenikavé pohľady hviezd za jasných letných nocí.

Rozľahlá plodná žena je z teba, s rozvahnosťou nesúca
vyrovnane svoj dôstojný príspevok k životu;

žena si, lebo si voda, tečieš, napájaš, nakrmiš, pohráš sa s vážkami.
Otváraš sa, necháš sa brázdiť, čeriť, na dlaniach vín i v útrobach
nosiš člnky, lode, spadnuté listy stromov, ktoré ťa lemujú.

Duníš i zurčíš, všetky intenzívne synonymá ti možno pripísať
aj pri čírosti vôd aj pri farbách a zvukoch.

Ako dragón sa plazíš skrz Európu,

šupiny sa trbliecu na slnku a vlny vysielajú
do náručia slnka tvoje vzdychy, výdychy,

akoby jagavé brnenie rytiera vzdušne sa rozštrngávaš.

V oblúkoch obtekáš kraje až po more, v mori sa okúpaš, obcuješ s hĺbkami,
vraciaš sa hornou cestou i zemskými vrstvami.

Tak sa v tisícoch oblúčikoch dúhovo zavieraš do kolobehu,
do kruhu života a smrti, kdesi pod zemou pulzuješ so svojimi
bratmi a sestrami riekami, veľriekami, potokmi, žriedlami, jazerami
oceánmi, s celým vesmírom, uzeráš sa v ňom ako v zrkadle.

Záhady ukrývaš a pohládzaš,

nosiš na sebe a v sebe krásu, farby a zvuky,

objímaš sa so životom, pašuješ smrť;

zdravíš rastlinky a rastliny, živíš rybky, napájaš zvieratá,

švitoriš v dialógu s vtáčikmi, bzučíš v jazyku hmyzu,

pochovávaš a živíš svoju sestru živel zem,

pretekáš sa s vetrom,

vedieš svieže reči s povetrím, slnko a oheň držíš na uzde.

Si krásny modrý a mútny, si plytký a hlboký.

Ľuďom sa prihováraš kedy ticho, kedy s čľapotom,

vieš sa aj rozčertiť a tvoj špl'achot, dunenie nás naplňa strachom,

rozdeľuješ a spájaš jazyky, ľudí, náboženstvá.

Hudbou si a meníš sa na tichý otvorený labirint

v čase

bojiskom a promenádou si bol a si.

Pomocník a nepriateľ. Tak ako človek.

Koľko toho máme spoločného a čo rozdielne.

Len koľko treba.

Si inšpirátorom, príčinou.

A cieľom

Si...

Vinúť sa a plynúť budeš,

aj keď my tu už nebudeme;

Badoček

Aj keď gazdovanie vrchárov vo veľkej miere sa nieslo v znamení sebestačnosti, vrátane potravy dopestovanej na vlastnej roli, predsa len občas /dva-tri krát do mesiaca/ išlo sa aj do obchodu, kúpiť to najnevyhnutnejšie: cukor, soľ, klince, petrolej, alebo sklenený cylinder na lampu-petrolejku. A tak sa v domácnostiach objavil aj badoček. Menšie či väčšie plechové krabičky v ktorých bolo konzervované mäso či zeleninová zmes /tocana de legume/ dostali sa aj na kopanice. Najskôr vďaka drevorubačom, ktorí si konzervami spestrili jedálniček počas ich dvoj-mesačnej existencie ďaleko od svojich rodín a domácej kuchyne. Vyčistené a umyté badočky stali sa neraz akýmsi pomocným inventárom v domácnosti. Tie menšie slúžili ako obal na mydlo pre holenie alebo deťom na úschovu peňazí, keď sa im podarilo odložiť pár drobných z odmeny za vinšovačku na Nový rok a z oblievačky na Veľkú noc. Tie väčšie badočky slúžili na uskladnenie klinec a kolomaži na osi a kolesa voza a pluhu. A tie najväčšie, opatrené uškami z drôtu, slúžili ako čachor na oslu pre kosca alebo pripnuté na opasok či špagát dobre poslúžili pri zbere černíc na pasienkoch a medziach, kde sa černiciam darilo najviac. Takto vystrojený oberač černíc má oba ruky voľné pre oberanie a keď mal plný badoček, len vysypal do vedra. Najväčšie a najchutnejšie černice rástli na plazivých trniach, mali tvar maličkého baranice, preto sme ich pomenovali kužmy. V dedinách na kopaniciach černice sa vykupovali v každom menšom či väčšom obchode, vzdialených medzi sebou aj tri – štyri kilometre. Aj preto s černicami na predaj sa šlo až na sklonku dňa, keď ich už bolo nazbieraných za vedro alebo dve. Za peniaze získane za predaj černíc, ktoré nazbierali deti, kúpili si školské potreby, tašku, zošity, obuv a povinnú žiacku rovnošatu. Ak niečo zo zárobku zvýšilo, mohli si z toho kúpiť na odpuste /v septembri/ medovníky, točené cukríky, písťalku, farebné okuliare alebo skoré hrozno a melón - pochúťky, ktoré sa na kopaniciach neurodili. Obchod so zeleninou na vrchoch nebol, takže niektoré dobrôtky sme si mohli dovoliť len výnimočne, v duchu sme rákali drobné vo vrecku a rozmýšľali, čo si z toho môžeme kúpiť. Badočky iného typu, z farieb a náterových látok sa používali pri plašení diviačej zveri, keď robila nájazdy na dozrievajúcu úrodu žita, ovsa alebo zemiakov. Badočky sa nastokli na drôty, ktorými bola ohradená úroda a aj pri najmenšom závane vetra alebo pri ich dotyku zverou tieto robili riadny rámus. Neskoršie sa do badočkov vkladal navlh-

čený karbid, cez vyvŕtanú dierku na dne badočka horiacou zápalkou sa zapálili výpary karbidu, nastal odstrel viečka, sprevádzaný výbuchom, ako z dela. Od leta do konca októbra, keď končil zber úrody, sa počas noci na kopaniciach ozývala kanonáda, akú som zažil len v okolí Pezinka a Modry proti náletom oblakov škorcov na úrodu hrozna vo vinohradoch.

Dom so slamenou strechou

Dom so slamenou strechou nikdy nereptal. Mal jednu veľkú izbu s tromi malými oknami a plné, jedľové dvere, vedúce do pitvora. Slamená strecha spájala dom s priestranným humnom a s maštaľou. V dobrom aj v zlom, dom chránil svojich obyvateľov pred nepriazňou počasia, pritúlil ich ubolené duše, keď doráňal ich sveta-bôľ. Vonkajšia časť strechy, miestami porastená zeleným machom, videla toho najviac. Triasla sa od strachu pred letnou búrkou a tešila sa z bielučkého kabáta, ktorý jej obliekala zima, rok čo rok. Keď zima stratila mieru a snehu bolo priveľa, sťahovali sme ho dole, širokým ohreblom upevneným na dlhej drevenej late. Ostatní členovia rodiny vychádzali z domu, až keď lavínové nebezpečenstvo pominulo. Vnútorňá časť strechy vždy voňala dymom, ale bola suchá, útulná. Tam bola naša trinásť komnata - so zásobou orechov, sušených sliviek, hrušiek a čerešní odložených na zimu. Vyúdené klobásky, šunka a slanina, zavesené na žrdke v povalovej udiarni dávali nám pocit istoty a spokojnosti – od Vianoc až do leta. Jedného zimného večera, dom prišiel o svojho strážcu. Z prahu vchodových dverí do pitvora vlci nám zobrali psíka – Belka. Konali rýchlo a dôsledne. Belko stihol len tlmené a zúfalo zakňučať. Kým otec zapálil knôt lampáša a opatrne vyšiel na dvor zistiť, čo sa deje, vlci sa už ruvali o svoju korisť pri Vrobl'ovej hôrke. Dlho do noci príšerne zavýjali a nás premkol strach z poznania, že aká tenká je občas hranica medzi životom a smrťou. Cez vysoký, snehový závej prešli sme k dverám maštale. Našťastie, boli v poriadku - drevená haspra, istená kovovým klinom vydržala útok vlčej svorky. Neviem si ani predstaviť to nešťastie, ak by sme boli prišli o naše dve kravy, teliatko a koňa. Dom so slamenou strechou tešil sa spolu s nami z kvetnatej jari, aj z horúceho leta, keď sušili sme nakosené seno, keď zožali sme žito, ovos, a mlátili sme snopy cepmi. Nádherná bola jeseň, keď kopali sa zemiaky, v peci sa piekli, do ružova - točne, sušilo sa ovocie na zimu. Dom so slamenou strechou mal jednu slabosť. Nevedel žiť bez ľudí. Keď sme sa presťahovali do novopostaveného domu s veľkými oknami a so škridlovou strechou, náš starý dobrý dom schúlil sa do seba, zosmutnel a začal chátrať. Rokmi sa mu prepadla strecha a nechránené múry premohol čas. Len jeho obraz nosíme v srdci, stále hreje nás.

Expanzia Slnka

WILIAM: Dúfam, že je to niečo významné! Je štvrtý júl, Deň nezávislosti! Všetci oslavujú! Práve som bol na jednej párty v ...

(Frodeova ruka zakryje Wiliamove ústa.)

WILIAM: Čo je?

(Obaja sa zastavia pred obrovskými železnými dverami. Frode priblíži svoju dlaň k zelenému tlačidlu, ktoré otvára dvere.)

FRODE: Zavolať som ťa s jedným dôvodom. Chcem ti ukázať niečo veľmi významné.

(Potom, čo dopovie vetu, stlačí tlačidlo a dvere sa otvoria s prenikavým syčaním. Vojdú do jednej dosť malej miestnosti, v ktorej sa nachádza iba jeden monitor, zapnutý. Na ňom sa premieta obraz jednej akoby horiacej obrovskej gule, na intenzívne čiernom pozadí.)

FRODE: Vieš, čo je toto? *(Ukazuje prstom na žeravú guľu.)*

WILIAM: Áno, samozrejme! To je naša hviezda, Slnko!

FRODE: Presne. *(Zhlboka sa nadýchne. Prehltne naprázdno.)* Neviem, ako ti to mám povedať. Och, Pane Ježiši! *(Dlaňami si zakryje tvár.)*

WILIAM: Čo je? Čo sa deje?

FRODE: To je, to je komplikované.

WILIAM: Povedz! Alebo nie pre to si ma zavolať?

FRODE: Áno.

WILIAM: Poď, zhlboka sa nadýchni, usporiadaj si myšlienky.

FRODE: Dobré. *(Urobí presne to, čo sa mu povedalo. Zhlboka sa nadýchne a usporiada si myšlienky.)* Pozri. Pred pár rokmi sme detailne analyzovali Slnko, spolu s ďalšími osobami z tohto labáku, aby sme vedeli, približne, kedy sa jeho život skončí. Dozvedeli sme sa, že príčinou jeho zániku by bola strata paliva z jeho vnútra, a tak by sa diali termonukleárne reakcie. Týmto spôsobom by sa Slnko rozšírilo a zhlthlo by Merkúr, Venušu a samozrejme, Zem. Čiže, v krátkosti, keď Slnko zdochne, rovnako aj my. No našťastie sme došli k uzáveru, že toto sa stane len o päť miliárd rokov. Takže sme sa uspokojili. Ale...

(Zazvoní Wiliamov mobil. Pozrie sa naň.)

WILIAM: Jooj! Prepáč, Frodi! Musím odísť! Hneď sa spustia ohňostroje!

FRODE: Čo, nemôžeš...

WILIAM: Viem, že je toto pre teba významné. Ale naozaj musím odísť.

Dopovieš mi zajtra. Zbohom! *(Obráti sa ku dverom. Otvorí ich.)*

FRODE: Sme v keli!

(Wiliam sa zastaví. Pozrie sa vážne na Frodeho.)

FRODE: Slnko nezomrie o miliardy rokov! Ale o šesťdesiat dní!

(Wiliam zbelie.)

FRODE: Pre toto som ťa zavola! Preverili sme stav Slnka! Toto, toto nám vyšlo!

WILIAM: *(Stojí chvíľu bez toho, aby preriekol.)* Nie, nie, nie, nie, nie, mýlíš sa!

FRODE: Čo?

WILIAM: Určite si urobil nejaký nesprávny výpočet!

FRODE: Nie! Ne-u ...

WILIAM: Položil si niekde mínus namiesto plusu alebo delenie namiesto násobenia!

FRODE: Preveril som to trikrát!

WILIAM: *(Chytí si hlavu oboma rukami. Prechodí sa po miestnosti.)* Toto nie je pravda.

FRODE: Ale je.

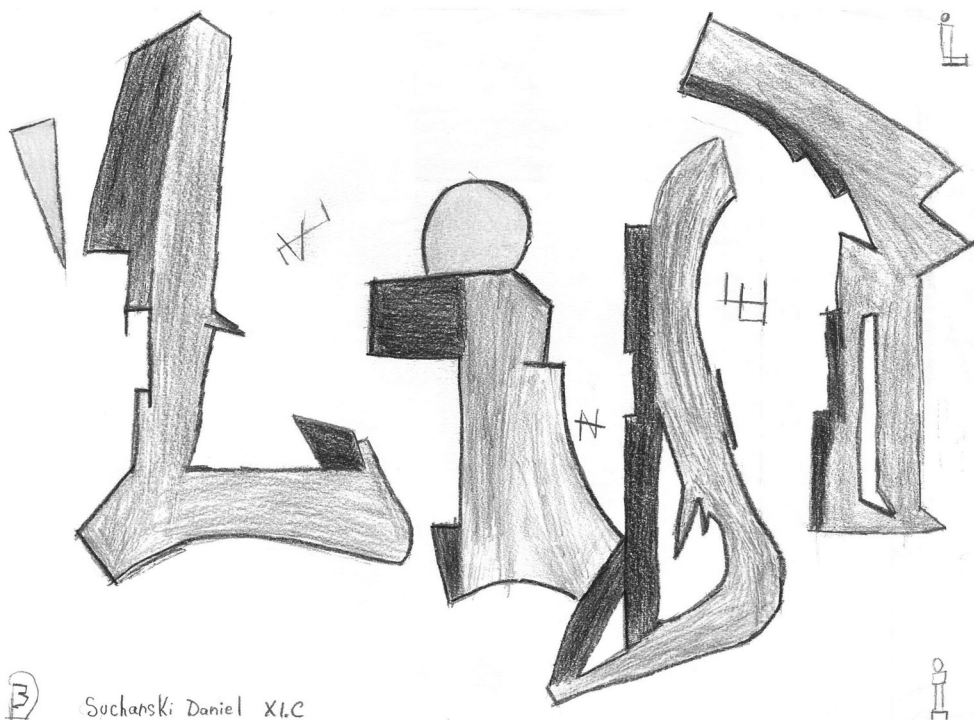
WILIAM: Nemá ako! Odmietam veriť takéto niečo! Iste je to nejaký žart! Jeden vtip k 4. júlu!

FRODE: Prosím ťa, neprotireč mi už!

Nicoraş Sara
XI. C

WILIAM: Prečo? Prečo by som ti veril? Prečo by som veril takému svinstvu?

FRODE: Pretože je to pravdivé.

WILIAM: Nie, nie je! Ľudia nikdy nezaniknú!

FRODE: Je to nemožné dokázať!

WILIAM: Ale je! Pozri, pred 100 000 rokmi bola tá, ako sa volá, Doba ľadová, potom výbuch Toba, Justiniánov mor, Čierna smrť, ďalšia sopka, tuším sa volá Tambora, kopa asteroidov a pozri, ľudstvo ešte stále žije!

FRODE: Tentoraz to bude inak. Tentoraz, naozaj bude ...

WILIAM: Ani nechcem počuť!

FRODE: Čo do čerta chceš, aby som ti ukázal, aby si mi veril?! Pozri sa na monitor! (*Ukáže naň.*) Slnko stráca vždy viac a viac energie! Celá klíma sa prevráti hore nohami! Teplota stúpne, kým sa stane neznesiteľná! Po týždni pomrú stovky miliónov ľudí! Desatina svetového obyvateľstva! (*Frode zoberie diaľkový ovládač a zapne telku. Zmení niekoľko staníc, až kým nenatrafí na CNN.*) Počuj! „Pripravte si slnečný krém, pretože tento týždeň bude žeravý! Pondelok, piateho júla, budeme mať priemer 30 stupňov po celom území Spojených štátov amerických. V Kalifornii, v Arizóne a v Texase bude najväčšia teplota, pohybujúca sa medzi 37 a 40 stupňov Celzia. V utorok bude teplota strohejšia, priemer vyskočí o dve čísla, na 32 stupňov Celzia. Zdá sa, že naše Slnko nemá tú najlepšiu náladu! Ani v

stredú sa nezníži teplota, dosiahnuc až 46 stupňov! Pláže vo Floride budú plné aj tento rok.“

WILIAM: Nič zvláštneho!

FRODE: Počuj! „Pozor! Na štvrtok nie je odporúčaný východ z domu! Štáty z južnej časti krajiny budú zachvátené neuveriteľnou teplotou! V Kalifornii, medzi 41 a 49 stupňov Celzia, v Arizóne medzi 47 a 55 stupňov, v Texase, 44 až 52. Ponáhľajte sa všetci, aby ste stihli prvý let do Floridy, kde je teplota len 38 stupňov Celzia! Vo zvyšku krajiny bude priemer teploty 36 stupňov Celzia. Dámy a páni! Aj piatok nám prináša nepríjemné teploty! Najhorúcejšie bude v Arizóne, 59 stupňov Celzia, nasleduje Texas, 55 stupňov a Kalifornia, kde bude 53 stupňov! Toto bolo počasie. S vami bola Veronika Sidney, uvidíme sa nabudúce!“ *(Vypne telku.)* Vidiš?

WILIAM: *(Nepovie ani slovo. Nevie, čo povedať.)*

FRODE: A toto je len začiatok.

WILIAM: *(Všimne si, že Frode môže hovoriť len pravdu. Toto ho vystraší a zarmúti.)* Nie. Toto, toto je len sen. Nočná mora, ktorá sa nikdy neuskutoční.

FRODE: Aj ja by som si želal, aby to tak bolo. Ale nie je. Toto je skutočnosť.

WILIAM: Nie, nechcem v- veriť také niečo. *(Začne plakať.)* Moja manželka. Moje dcéry. Zomrú. Všetci ľudia zomrú. Neveril som, že sa dožijem aj toho dňa. *(Sadne si na stoličku blízko neho. Dlaňami si zakryje tvár.)*

FRODE: *(Potľapká ho po pleci. Bez vedomia sa pozrie na hodiny zo steny.)* Hneď vystrelia ohňostroje.

WILIAM: *(Zdvihne hlavu. Aj on sa pozrie na hodiny.)* Máme šampanské?

FRODE: *(Usmeje sa naňho.)* Áno. *(Ukáže mu, aby ho nasledoval. Vyjdú z labáku. Prejdú viacerými chodbami, kým neprídu do kuchyne. Frode vyberie z chladničky fľašu šampanského. Naleje náboj do dvoch pohárov, pre seba a pre Wiliama.)* Nazdravie, priateľu Wiliam!

WILIAM: Nazdravie, priateľu Frodi.

(Štrngnú si poháre. Vypijú šampanské. V nasledovnej sekunde počúť desiatky výbuchov. Pozerajú sa von oknom. Desiatky ohňostrojov osvietia čiernu oblohu, v mnohých farbách, ako taká moderná maľba.) Posledné ohňostroje môjho života.

FRODE: Áno. *(Neodlepia si pohľady z neba. Takto stoja celé minúty, až kým sa nedokončia ohňostroje.)*

*

WILIAM: Nejestvuje nijaká možnosť prežitia?

FRODE: *(Pozrie sa na Wiliama. Chvíľku rozmýšľa.)* Ale áno.

WILIAM: Počkať, čo? Áno?! Ó, tak máme šancu?! *(Usmieva sa od radosti.)*

FRODE: Ale ...

WILIAM: Čo chceš povedať tým „ale“? *(Frode neodpovedá.)* Človeče,

je koniec sveta! Sme hotoví! A keď sa nám vyskytne jedna šanca, *jedna šanca*, ty povieš „ale“! Neexistuje žiadne ale!

FRODE: Dobre ...

WILIAM: Hovor, do kelu!

FRODE: Dobre! NASA postavila pred pár rokmi zopár medzihviezdnych rakiet. Pre každý prípad. Tieto môžu cestovať rýchlejšie než obyčajné rakety, sú omnoho väčšie a majú kapacitu 20 000 ľudí každá.

WILIAM: Počkaj, čo si to povedal? Dvadsať tisíc?! Toto nevystačí ani pre najmenšiu štvrt' New Yorku!

FRODE: Viem, ale toto je všetko, čo mohla NASA urobiť. Je presne dvadsať takýchto rakiet v krajine.

WILIAM: Čo?! Dvadsa... Počkaj, počkaj nech si to objasním! Tak ty chceš povedať, že menej ako 0,5 percent zo svetového obyvateľstva Zeme má žancu na prežitie pred hnevom Slnka?!

FRODE: Wiliam ...

WILIAM: Celé desaťročia stavajú rakety! Prečo nemohli postaviť viac? Tieto nemôžu odniesť ani polovicu milióna ľudí! Na celej planéte je osem miliárd!

FRODE: Ešte sú Rusi a Číňania! Aj oni postavili podobné lode!

WILIAM: Rusi a Číňania! Neuveriteľné! Akoby som nepočul o nich každý jeden deň!

FRODE: Aj oni majú okolo 30 exemplárov. Spolu budeme môcť zachrániť milióny životov.

WILIAM: A čo s ostatnými?

FRODE: Ktorí ostatní?

WILIAM: Ostatné krajiny, ktoré nemajú takéto rakety. Napríklad, nepovedal si nič o Anglicku, alebo Francúzku alebo, prečo nie, o Egypte. Alebo ďalšie preľudnené krajiny, ako je, pozri, India!

FRODE: Bojím sa, že nie sú na našej starosti.

WILIAM: Nie sú na našej starosti?!

FRODE: Nemusíš kričať.

WILIAM: Ako by som nekričal, ty imbecil jeden?! Keď viem, že príde apokalypsa, v ktorej zaniknú miliardy ľudí! Miliardy nevinných ľudí! A ty hovoríš, že nie sú na našej starosti! Nie sme všetci rovnakí? Nemáme všetci právo na prežitie?

FRODE: Áno, ale ...

WILIAM: *Ale, ale*, čo do zrádnika máš ešte komentovať?!

FRODE: Nemôžeme nič urobiť!!

(*Prestávka.*)

FRODE: Nemôžeme zachrániť všetkých ľudí zo Zeme! Nie sme na to pripravení! Čo by sme poznali osud Slnka aj desaťročia dopredu, stále by to nepomohlo k ničomu! Ani nevieme iste, či dokážu tie rakety vyletieť! A ani nehovorím, že len lístok by stál kopec peňazí!

(*Wiliam nič nepovie.*)

FRODE: Všetko, čo si povedal, je pravdivé. Málo bude tých, čo prežijú.

WILIAM: (*Rozmýšľa na chvíľku.*) Kde sa nachádza najbližšia medzihviezda na raketa?

FRODE: Na dvesto kilometrov od nás. Prečo?

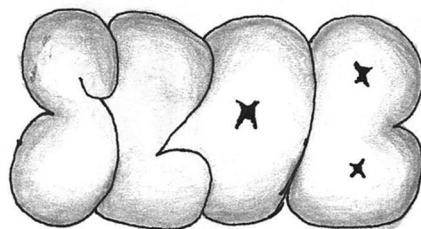
WILIAM: Povedz tvojej rodine, aby sa pripravili na dovolenku. Zajtra ráno, zavčasu, pôjdeme k tým raketám.

FRODE: Ale si to nebudeme môcť dovoliť!

WILIAM: Nechaj ma do zrádnika s tými tvojimi „ale“! (*Frode mlčí.*) Nájdeme my nejaký spôsob. Nevieť ako ty, ale ja nemienim zomrieť počas nasledovných dvoch mesiacov.

Volám sa **Timotej Vanko**. Mám 15 rokov. Som žiakom Teoretického lýcea Jozefa Gregora Tajovského v Nadlaku. Mojimi záľubami sú písanie a čítanie. Prečo čítam? Pretože sa chcem túlať po nových svetoch, cestovať do budúcnosti alebo do minulosti, byť svedok epických dialogických súbojov, smiať sa, plakať, hľbať nad filozofickými myšlienkami, toto všetko bez toho, aby som vyšiel z domu. Ale prečo píšem? Pretože mám rád, nie, priam milujem tvoriť nové svety. Páči sa mi byť pánom, aby sa všetko dialo na papieri podľa mojej vôle. Mojím snom je stať sa svetoznáмым spisovateľom. Aj hercom. Aby som vyslobodil beštii zo seba na scénu, ako to povedal Willem Dafoe.

LARA
LAURINEC

Ohrozená národnosť

Dnes si už asi v dostatočnej miere uvedomujeme, že podmienky na rozvíjanie našej svojskej slovenskej kultúry v Maďarsku, na prehlbovanie nášho národnostného života a sebavedomia počas uplynulých takmer 300 rokov zďaleka neboli - jemne povedané - vždy najlepšie, ba... Mohli by sme dokonca vyratúvať aj historické krivdy, spáchané na Slovákoch v Maďarsku, na našich predkoch. Je však asi oveľa dôležitejšie zdôrazniť to, že napriek rôznym nepriaznivým okolnostiam sme pretrvali a zostali sami sebou. Nestratili sme si (aspoň nie celkom) ani svoju vieru, ani jazyk a kultúru, ktorú sme zdedili po svojich predkoch a ktorú sme povinní zachovať pre našich potomkov. Je to nemalá úloha v tomto neustále sa meniacom, neistom, zrýchlenom a protirečivom svete. Dnešné generácie to z tohto hľadiska majú iste aspoň také ťažké ako tie predošlé. S udržiavaním si tej našej slovenskosti to vôbec nie je jednoduché a ľahké, našťastie, mnohí z nás predsa nenechajú úplne uniknúť slovenské slová, slová našich predkov, ktorí ako Slováci „tu žili“ a „túžili“ - tu, „kde tečú biele kamene a voda sa sype“, kde nás láskajú bujné koruny a kde nám „Pilíš, les praveký, šepká do duší“... (2011)

O mediálnej gramotnosti

Musím sa priznať, že celkom presne sám neviem, čo znamená mediálna gramotnosť, o ktorej sa v poslednom čase tak veľa hovorí a píše. Mladší by mi to mohli pritom aj odpustiť, veď ako takmer 60-ročný som prvú polovicu svojho života prežil bez počítača, laptopu, mobilného telefónu a internetu, teda žiadne „Copy-C - Copy-V“, nijaké e-booky, e-slovníky, weby, drôtové a bezdrôtové siete a podobne... Občas s nostalgiou myslím na naše niekdajšie mediálne-mladé kolená, pravdaže aj tá papierová doba mala svoje čaro. Výhody a nevýhody mediálnej vzdelaných - gramotných E-I-X-Y+ -- novších generácií sú asi predurčené našou post-post-post/až sprost/modernou dobou, rodinou a školou. Ja osobne tie decká s mobilmi prirastenými k ruke naraz obdivujem aj ľutujem a neviem sa pritom rozhodnúť, či majú šťastie, že spomínanú nedigitalizovanú éru v živote nezažijú. Akoby boli súčasne obohatení a ochudobnení o čosi, o čom ani nevedia.

Faktom je, že život vyžaduje od nich iné schopnosti a zručnosti ako onoho času od nás. Či je to lepšie a či horšie? Bude to ako s onô dolnozemsťou slovenskou manželskou neverou a následným zistením s príchutou večne platnej životnej múdrosti: „Niňto lepšô, niňto horšô, iba inšô...“ (2020)

Proti vetru sa nedá... A či predsa? Slovenská literatúra v Maďarsku ako zázrak

Je čoraz ťažšie hovoriť alebo písať o slovenskej literatúre v Maďarsku. Desaťročia po období výmeny jazyka, ktorá síce otriasla základmi nášho národnostného bytia, ale dúfame, že s konečnou platnosťou sa nikdy nedovŕši, a niekoľko dekád po zlatom veku našej literatúry čoraz viac bolí akákoľvek úprimná sebareflexia. Za symbolikou stiahnutých roliet v našich dušiach doznieva tiché rekviem, pritom prednedávnom sme ešte ako veľmi protestovali proti svojmu statusu zaživa pochovaných. Odpovede na otázky typu prečo? a ako? sme, samozrejme, vo veľkom hľadali už vtedy, keď ešte ani slovo nepadlo o kolektívnej tvorivej kríze vlastne už aj vtedy iba hŕstky našich domácich slovenských literátov. V časoch zrýchlenej straty jazyka a identity sme si namýšľali, že sme krdľom jarných lastovičiek; vzdorujúc živlom a prúdom sa príznak trepotu našich dolámaných krídiel zdal byť len akousi nepravdepodobnou surreálnou mátohou. Pritom mali (mohli) sme vedieť: proti vetru sa nedá... A či predsa? Nevďačné potomstvo môže na nás povedať všeličo, môže nás mať za snívajúcich bláznov, precitlivených „písmakov“, ktorí sa vzdialili realite, alebo aj oduševnených – dobroprajných amatérov, ktorí však neboli dostatočne nainfikovaní „izmami“ a ani len neprivoňali k hyper-super-post-pozérskej dobovej moderne, ale to, že my sme to aspoň skúsili, nám nemôže nikto uprieť. Ako ani to, že sme zašli riadne ďaleko, ponad celý ten cirkus napohľad ukázkovej politiky, zvyška sme kašľali na vypudrovaný obraz národnosti, v živote ktorej „všetko je veľmi dobré, veľmi pekné“, a že sme sa sústredili na podstatu, upriamili sme pozornosť na alfu a omegu prežitia všetkých národností: na jazyk. A to v dobe, keď hŕf falošných prorokov roztruboval slová, ktorými si odpúšťali vlastnú obmedzenosť, vzdanie sa vlastného ja, poondiatosť a zrady: „Aj po maďarsky môžeme byť Slováci, ani nie je až také dôležité vedieť po slovensky, stačí, ak sa cítíme byť Slovákmi, ak sme späť so svojimi koreňmi...“ Jasné, isteže, bodaj by (nie)..., z určitého pohľadu, keď sa to tak vezme... veru, aj oni, ba dokonca aj páchatelia sú obeťami... Mohli by sme to rozoberať ďalej, všímajúc si aj sociálne makro- a mikroprostredie, mohli by sme načrtnúť celkový stav tunajších Slovákov v Maďarsku, pritom by sme mohli právom nadávať na politické, školské a iné systémy uplynulého storočia, avšak v súvislosti

s našou súčasnou slovenskou literatúrou v Maďarsku je najdôležitejšie, že napriek všetkým doteraz spomínaným (a mnohým ďalším) ťažkostiam existuje. Mohli by sme povedať, že to hraničí so zázrakom, čo by však nebola celkom pravda, pretože samotná existencia slovenskej literatúry v Maďarsku je zázrakom. (2011)

„Keby nebol, museli by sme ho vymysliet”

- o Gregorovi Papučkovi (iba napoly) žartovne sa neraz týmito slovami zmieňujú nielen jeho priaznivci či priatelia, ale aj tí, ktorí by ho radi neuznávali, ktorí s nim v mnohých zásadných otázkach nesúhlasia, ktorým svojou vraj „prehnanou zanietenosťou za slovenskú vec” neraz takpovediac lezie na nervy či pľuje do polievočky. Netreba byť prorokom k tomu, aby človek predpovedal, že ak sa raz napíšu najnovšie (kultúrne) dejiny Slovákov v Maďarsku, z konca 20. storočia nijako nebude možné vynechať všestrannú osobnosť, život a dielo G. Papučka. Zvyčajne nám, pravda, ide v prvom rade o popredného básnika, z hľadiska súčasných potrieb Slovákov v Maďarsku je však aspoň tak dôležitá jeho - pre mnohých tak nebezpečná - publicistická tvorba, a to sme ešte ani nenaznačili, že táto vedúca osobnosť literárneho života a zároveň známy verejný činiteľ našej Slovače je i významným prekladateľom, redaktorom, zberateľom ľudových piesní a bádateľom histórie (najmä pilíšskych Slovákov). Pokiaľ ide o básnickú tvorbu a celkové pôsobenie živého svedomia našej Slovače, musím sa priznať, že sotva by som dokázal byť nezaujatý. G. Papuček je totiž mojim rodákom, ktorému môžem príliš veľa ďakovať - nielen v mene Pilíšanov, ale aj osobne. Nebyť G. Papučka a Alexandra Kormoša totiž pravdepodobne ani moja maličkosť by sa v živote literárne neprevinila a zrejme by som sa ani nechcel stať nijakým novinárom-redaktorom. (2001)

Plamene jazyka na pevných morálnych základoch

Nikdy som sa netajil tým, že svojho priateľa Alexandra Kormoša od malička pokladá za najlepšieho básnika akého tu, v našich končinách Slováci v uplynulých stáročiach mali. Márne by sme sa snažili o objektívne hodnotenie. Ak sa raz ktosi podujme na seriózne spracovanie spoločenského diania a kultúrnych dejín v druhej polovici 20. storočia rekordným tempom odumierajúcej slovenskej národnosti v Maďarsku, vôbec nebude mať ľahkú úlohu. Vymotať sa z labyrintu zavádzajúcich, falošných stôp môže pomôcť iba jednoznačné rozlíšenie dobra od zla, úprimných snáh od klamov a sebaklamov a najmä množstva iba navonok veľmi dôležitých

osôb od ozajstných osobností. No a ak sme už pritom, pri tej podstate často o.....povrhovanej a pri „Šaňovi našom“, ak niekto z nás vôbec, on jednoznačne je takou individualitou s vyhranenými vlastnosťami, silnou osobnosťou spoločensko-kultúrneho života Slovákov v Maďarsku, ktorá ani po mnohých desaťročiach sa nebude dať obísť alebo odbaviť mávnutím ruky. Náš všestranný „viac než básnik“ je odjakživa nepohodlným „javom“, tŕňom v očiach malých kráľov, so svojou pravdou a zásadovosťou je vždy v ceste mocipánov. Pritom tá jeho pravda nie je iba akási jednostranná či relatívna, skôr univerzálna a absolútna, stavaná na pevných morálnych základoch a často krutých životných skúsenostiach. (2016)

Korene sú pod zemou

Snívalo sa mi zase o samých starých veciach: starý domček, staré postele, staré obrazy svätých na stene a starí rodičia so starými starosťami. Nevieť, či je to len náhoda (asi nie), ale tieto zlomkovité staré zábery z detstva sa točia v mojej hlave stále okolo postavy starého otca. Ani neviem, v ktorom roku a ako zomrel. Pamätám sa však na hrmot hrúd, ktoré tak nemilosrdne padali na jeho rakvu. Každý plakal na tom pohrebe, len ja som nemohol. Ja som starého otca nikdy nepochoval. Pre mňa bude žiť, pokým sa budem pamätať na kytičku lesných jahôd, alebo na prvú cigaretu, čo som dostal od neho - pokiaľ ma niekam viaže jeho pamiatka. Viem, že kým sme nemali televízor, za dlhých večerov nám starý otec rozprával svoje pravdivé rozprávky o svojej mladosti, o talianskom fronte, o našej dedine a o horách. Rozprával nám aj o tom, „jak sa naučil uhersky“. Nerozumel som to posledné slovo. Ani to, že

ten cigán, čo nám prišiel pod okno hrať na husliach, prečo hovorí tak čudne, inak ako ostatní v našej dedine. Mnohým veciam som nerozumel ani neskôr, keď ma v škole naučili po maďarsky lepšie ako po slovensky, a je ešte kopa vecí, ktoré nechápem dodnes. Nerozumiem napríklad, prečo si bol starý otec taký istý v tom, že to, čo zasadil, aj vyrastie. Pamätám sa, ako starostlivo vyberal miesto na dvore, aby každému z nás zasadil jeden stromček, na ktorý sme časom aj zabudli. Až nedávno som si pripomenul aj tie naše stromčeky. Pozrel som si ich. Naozaj vyrástli. Niečo ma predsa len trápi: nevidím korene. (1985)

Imrich Fuhl - takto sa volám a prevažne takto ma volajú aj iní (mnohí mi ale vravia aj Imro, Imiko, Imriško, pán Fuhl, atď...). Oficiálne sa však nazývam a v úradoch som evidovaný ako Fuhl Imre - už od roku 1961, teda odkedy som pod Pilišom, celkom presne v domčeku na rohu Vyhoňu a Dolnej uličky v Mlynkoch (Pilisszentkereszt), uzrel svetlo sveta. Nebolo to nič mimoriadne. Ak neberieme do úvahy, že pôvodne sa počítalo s dvojčatami, teda ak nemyslíme na moju značnú nadváhu prejavujúcu sa už toho času (viac ako šesť kilogramov hneď pri narodení). Teda skoro nič zvláštneho, stalo sa to už aj iným, každý sa nejak narodil.

Takto s odstupom času sa mi zdá, že som celkom (presnejšie: viacmenej) normálne /vy/rástol, rozvíjal som sa (aspoň navonok) ako každý z nás. Ani v tom nebolo nič výnimočné, že som chodil do škôlky, a keďže to už aj vtedy bolo povinné, aj do základnej školy. V druhej triede som z niektorých predmetov takmer prepadol (študijný priemer: 2,6), ale potom som sa pochlapil, natoľko, že mi nerobilo príliš veľké problémy skončiť ani budapeštianske slovenské gymnázium a neskôr odbor žurnalistiky na bratislavskej univerzite. Síce nie „odmalička“ som chcel byť novinárom, ale stalo sa. Ani som sa nespamätal (vlastne ešte ani školu som celkom nedokončil) a už som začal robiť detskú a mládežnícku rubriku Ľudových novín, ktoré z času na čas som zvykol dokonca aj „šéfredigovať“, ale zato prevažne sa zaoberám kultúrou a politikou, a vlastne aj ma to baví. Ako sa hovorí, „lepšie aj tak nebude“, neberiem teda veci až tak smrteľne vážne. A aby som celkom nezabudol, niektorí dobroprajní (odo mňa) nezávislí literárni kritici vo mne vidia aj „básnika, ktorý má pred sebou veľkú budúcnosť“. Či im je dobre!/?/ (2000)

Básne

Túžba po bielej púšti

Zlom ma svojou
múdroťou,
úprimnosťou,
čistotou.
Udri bičom
pravdy,
zanechajúc
zlaté
trblietavé jazvy,
z ktorých bude navždy
tiecť zlatá
žiariaca krv.

Svojou hĺbkou
nakŕm moju
nenásytne smädnú
dušu,
nech som šťastná
až do horúčky
opojenia.
Inšpiruj,
otvor,
veď do bielych púští
úprimnosti a lásky.
Daj, aby som si ťa
zapamätala
vo večnej pečati
tvojho vznešeného mena...

Nesmriteľné fialky

Ľudia sú trblietavé hlasy.

Ich srdcia sú rebelantská teplá krv.

Ich um oproti všetkému
je živá vznášajúca sa búrka.

Stretli sme sa s tebou na jar.
Bolo to ľahké,
túžim za tým dňom.
Ihneď som mala jasnú víziu
o tvojom vnútornom jasnom svete:
tvoje srdce v mojich rukách,
obklopené nesmriteľnými fialkami.

Ak sú tvoje fialky smädné,
nebudem ľutovať
svoje krištáľové slzy.
Navždy.

Uzdravím ťa svojím objatím,
môj najvyšší Cisár,
a odvtedy nebudeme mlčať,
ale smiať sa,
ako v tých najtajnejších snoch...

Neskoro v noci

Každý deň sa utápam v snoch
Dýcham knihami
A neskoro v noci
Niekde z hlbín
Kedysi zraneného srdca
Hovorí cez moje žily
Čistý zamatový hlas:
„Aké sny sa ti znova
budú zobrazovať
v túto chladnú noc?“

Slovo

Všetko je jednoduchšie,
než to vidíš.
Inšpiruješ ma,
odtiaľ pochádza
táto svetom nevidená
múdrost'...

- Môžeš mi vysvetliť toto slovo?
- Ak ti otvorím jeho hĺbku a zmysel,
stratí svoju prirodzenosť...

Úlomky príbehu

Srdce mi už nežije,
toto je naozaj lepšie.

Všetky rozbité úlomky môjho príbehu
sa konečne spojili
do jedného spoločného života.
Cítim búrku v mojich žilách.

Krištáľ nachádzam v slovách,
nie citoch.
To bolo niečo také,
čo som už prežila.
V hĺbke myšlienok.
Z tohto sa nedá vyplávať von
ani ozbrojiť sa.

Rozochvená
je odteraz moja duša.

- Nie je ti zima? – opýtal sa
nejaký známy, bosorácky hlas.
- Nie. Len bude búrka.
Nechcem zabudnúť
na ten strážený sen
v твоjich rukách...

Bez krviprelievania

V tento deň prebieha boj
bez krviprelievania.

Dve sestry –
Zima a Jar
sa rozhodli
bojovať
o neviditeľný trón.

Zbožňujem jar,
zbožňujem tento jemný chlad
na svojich lícach.
Jar samotná už vonia letom,
zapletená do mojich zlatých vrkočov
hladinou mora
jedného Zlatého dňa.

Večná kráľovná môjho srdca
ozdobí ospalé mihalnice
krištál'mi nebies...

Angelika Blashyn

Foto: Erika Fajnorová

Angelika Blashyn sa narodila na Ukrajine v Kyjeve. Slovenčinu sa učí od prvej triedy a teraz je už v jedenástom ročníku Špecializovanej všeobecno vzdelávacej školy s prehĺbeným vyučovaním slovenského jazyka č. 4 v Užhorode. Číta slovenské aj anglické knihy v origináli a v štúdiu chce od septembra tohto roku pokračovať na Slovensku. Zaujíma ju psychológia a literatúra. Básne píše v troch jazykoch (ukrajinsky, slovensky, anglicky) približne tri roky. Spontánne, tak, ako keď plynie rieka. Jej tvorba je podobná bielej púšti, na ktorej sú jej slovenské básne oázou úprimných dievčenských pocitov, prýštiacich z duše.

Básne

V čistom poli

Moje srdce žije v čistom poli,
Duša letí po oblohe bez hraníc.
Rozbila som modré zrkadlo.
Rany z cudzieho noža sa nehoja.

Pre teba, Ukrajina,
vdychujem šťastie,
A výdych je vyčerpaný – tvoj.
Máš starú vieru a mladú silu,
je to pre teba posledný boj.

Položíme telo aj dušu.
To je rozdiel medzi nami.
Pretože veteráni bojovali
za slobodu.

Mier aj pšenica
sú pre nás dôležité.

Kalina sa krúti
v našich srdciach,
Naše krídla sa naspäť uvoľňujú,
každá hodina
je na nezaplatenie.
Vytvárame si svoj vlastný osud.

Cesta je vydláždená
slnečnými lúčmi
a mesačné svetlá
sa zhodujú s hviezdami.
Ráno semenka vyklíčia
vo vreckách,
zbrane sa pomaly
roztopia v riekach.

Nechajte Dnipro prúdiť pre nás!
Jemné more šumieť v mušliach.
Už známe metro sa zahreje.
Hudba ako vtedy, bude znieť.

A cez hrdlo prejde olovo
krutým vrahom-katom,
tým, ktorí strieľali priamo
a rozkazovali vojakom.

Rodná zem je to,
čo je navždy.
Táto je našou nemou bolesťou.
Vždy je ticho s nami.
Ver mi,
je to všetko z dobrého dôvodu.

Zo sna

Či počítaš chvíle
ako plynú?
My predsa iba iskrou sme.
Len chvíľou z hodín.
Či ľutuješ stratený čas?
My sme nič
tu a teraz.
Vo svojom tichu
pokorných myšlienok.
Či bojíme sa
fatálnych omylov?
Akoby sme boli
na tejto zemi prvýkrát.
A tvoja duša
mala veľa ozdôb,
ktoré máš rád.

Pokiaľ stojíš v žiari hviezd,
som nešťastná,
keď poznám ďalší krok!
A teraz...
Či počítaš

tie chvíle plynúť?
A nebojíš sa
rýchlosti času?

Ale neľutujme prázdny čas.
Je momentom.
A kvapka v ňom aj z nás.
Sme stratení
vo svete vojen,
problémov, ohňa...
A tvoje oči v ňom
nenachádzajú hraníc...

Ak nesníva sa mi
to v prelúdiu ikon,
ak dokážem prečkať
tento moment,
Bože, ak môj život je snom,
nech sa nezobudím!

Nad svetom

Začať znova – vždy je ťažké.
Nerastú rýmy pre slová.
Kde mám hľadať? Asi v taške?
Počúvaj, čo hovorí duša.
Cez ponurú jeseň, v chladné zimy
bežím k milej pani Jari.
Do jej tváre dýcha teplé leto.
Jeho horúci žiar.
Na celý život pamätám si,
zvoní vtáci.
Čo po celej planéte!
A obloha – nádejí more.
Jej oči sú fialové,
Moje telo nad svetom
Naším. Hore.

Požičiavanie krídel

Krídla, tie by som niekomu dala.
Niektorí ľudia ich nemajú.

Fialové plachty sa nesú do diaľky.
 Nebudeš môcť prežiť svoj vek?
 Kyslík v hrudiach je ako dym
 z áut zafajčených pľúc.
 Motív je slabý! Počujem!
 Hovoria:
 „Bolo tam veľa mučenia!“
 Zakričte „Ahoj!“
 do bielej prázdnoty.
 Kde sú vaše mladé duše?
 Flexibilita myslenia, kreativita zmizla,
 každodenný rytmus je lokomotíva...!
 Ty však máš kamenné srdce,
 ale fungujú ti kosti, rebrá.
 Premýšľaj o tom: väčšine ani to netreba.
 A v živote stále hľadáme zmysel.
 Takže bež za ním, aby nezmizol!

Foto: Erika Fajnorová

*Som **Nana Bulaieva**, študentka z malebného mesta Užhorod, ktoré sa nachádza na Ukrajine. Mám 13 rokov. Od prvého ročníka som žiačkou Špecializovanej všeobecno vzdelávacej školy s prehĺbeným vyučovaním slovenského jazyka č. 4 v Užhorode. Už tri roky sa venujem umeniu, ktoré sa stalo súčasťou môjho života. Nie je to len poézia, ale aj hudba. Poézia je však pre mňa spôsob, ako vyjadriť svoje pocity prostredníctvom obrazov a alegórií. Začala som jednoduchými poznámkami a potom som stále častejšie písala a písala. Cítila som, že sa písanie textov dá rozvíjať. Najviac ma zaujímajú vlastenecké*

texty. Koniec koncov, je také dôležité zaznamenávať každý okamih nášho života a každú myšlienku! Chcem pozorovať tento svet a nakoniec sa stať jeho harmonickou súčasťou. Práve z týchto úvah vzišla idea písať a sprevádza ma dodnes.

V tomto roku bola moja poézia ocenená druhým miestom v súťaži literárnych prác na tému záchrany živočíchov sakrálnych stavieb (netopiere, sovy, lastovičky...), ktorú organizoval Zakarpatský ústav ekologických a religionistických štúdií. Som na to hrdá a veľmi ďakujem organizátorom za príležitosť byť vypočutá a mať možnosť poéziou osloviť ľudí, aby sa zapojili do ochrany prírody.

Básne

Prvého prvý

Milujem tento dátum,
to nádherné ticho,
deň, keď pol sveta spí,
druhá plánuje rýchlo.
Pomaly ľudkovia, len
pomaly...
Svet neutečie,
tak, ako voda v rieke...
Ešte aj vtáci spia,
zvieratá vedia, kedy
potrebujeme vstať,
ani nepípnu a niežeby
mali štebotať...
Iba mne, tu na jutube,
vtáčia symfónia znie.
Každý vám všetko,
krásne a šťastné zaprial,
je len na vás,
aby vás, aj celý svet,
ako ja, miloval.
Nádherný, tichý deň,
iba anjeli nespia.
Vstaňte už ľudkovia,
objímte to malé dieťa,
potichu, nežne,
má len desať hodín,
presne...
Milujem tento dátum.

Jarné ráno

Včera som pocítila,
ružovú vôňu jari,
potešila sa fialkami,
spievala spolu s drozdom.
Holuby na okennej rímse,
lásku si vyznávali,
krásne, nie? Medzi nami,
vieme my, čím sme?
Sme láska, sme zima,
leto, jeseň, jar,
ľúbiť sa máme vraj,
pohladí nás máj.
Sme sneh, slnko,
sme kvetov puky,
všetko v nás pučí.
Povedzme si, dám to
a s úsmevom na tvári,
všetko, čo nás kvári,
odhodíme do náruče,
slastnej a voňavej jari...

DARIA
HORVATH

(... Dala by som si ťa)

Dala by som si ťa,
ako tú kávu,
nie horkú, ako blen,
horúcu len a voňavú,
ako nebo...

Dala by som si s tebou,
sladké, ako sacher,
už mi konečne ver,
ohnivú lásku, bláznivú,
ako som ja,
navždy tvoja...

Dala by som si ťa
a ovoniavala, ako fialky,
za domom a orgován,
pred domom...

Pozbierala všetok nektár,
a priadla, ako mača,
ty môj maco...

Dala by som si ťa,
každý deň,
trošku len, aby sa ti
nezunovala, moja
slobodná duša.

Potom by som vletela,
ako motýľ, do tvojho sna,
zaľúbená a krásna.

Dala by som si ťa...

Nie len dnes

Aké skvelé, že sa dnes môžete hrať,
v tej škole, aj gate roztrhať,
vôbec to nevádi, že sa neučíte toľko,
z jednotiek, si ešte nik nekúpil Volvo.

Každý deň, mať plný radosti,
naháňať sa, na dvore do sýtosti,

tú dávnu hru detí, na schovku,
a večer im čítať rozprávku.

Skúmať každú, zvláštnu burinu,
ukázať mame, žubrienku jedinú,
rosničku nádhernú, hrať sa na gumu
a vždy mať náladu, dobrú a veselú.

Mamička, ocino, nech po celý rok,
majú deti, iba vašu lásku,
nie len dnes, inak stojí na vlásku,
to bude, váš najlepšie krok...

Nevadí, že vybijú si štyri zuby,
hlavné je, že ich niekto ľúbi.
Však všetko dorastie, čo im treba,
v živote, bude skúšok, ešte veľa.

Nech sa učia, s láskou prírodu spoznávať,
nie v lavici, ale pri potoku, v lese,
nebáť sa jašteričky, keď okolo lezie,
na strome, bez strachu, s radosťou sedieť.

Každý deň, dávajme lásku, ukážme im,
anjelom, deťom, vnukom malým,
že sme tu, vždy len pre nich,
oni sú našim pokladom, jediným.

Iba lásku rozdávaš

Boh ťa zoslal na Zem,
aby si nám o láske spieval,
svojim nadpozemským hlasom,
dobro, do všetkých srdc vlieval
a častoval nás krásou,
ktorá každé srdce zohreje,
i keď trošku chladné je
a temnotu vyženieš,

rozplynie sa, ako vzduch.
 Do výšin zaletíš,
 teplo a nehu pocítiš,
 radosť obrovskú,
 keď Dimasha počuješ.
 Vďaka ti Bože, za tento dar.

V čipkovanej košielke sedím,
 rozmýšľam, o tebe...
 O čom snívaš?
 Chcela by som byť motýľom,
 takým krásnym, farebným.
 Zaletieť k tebe,
 pohľadiť tvár,
 motýlím dotykom,
 sadnúť na pery, nežne poláskat',
 nedýchať, iba ticho počúvať,
 čo hovorí tvoje srdce.
 Tak by som to vedieť chcela ...

Zohrej ma

Nečakaj na rannú rosu,
 cítim strašnú kosu,
 mrazivú, zaostrenú,
 pripravenú na zakáľačku...
 Zohrej ma , nech sa už ten ľad roztopí,
 tvojím ohňom, nech moje telo zasipí.
 Tak ma už konečne zohrej,
 nech nezhytnem na tú sprostú zimu,
 prosím, nehľadaj si inú,
 iba ma troška zohrej,
 mňa, tvoju jedinú...

Chrám lásky

Nezľakni sa toľkej lásky milý,
je vesmírna, tá moja,
tvoja ešte v srdci drieme,
niečo spolu vymyslíme.
Dúhový lúč svetla,
osvieti aj tmavé miesta,
ktoré skryté, v tvojom srdci,
hniezdia...

Zmenia sa, na obláčiky, z vaty ušité...
Láska aj v tvojom srdci, rozkvitne...
Potom ten malý púčik vyrastie
a zmení sa, na krištáľové telo lásky,
dovoľ mi milý, očariť ťa zmámiť,
spolu postavíme veľké chrámy
a naše sny, zhmotníme do Taj Mahal...

Iba tak

Sedeli sme na kávičke,
bolo nám fajn,
ovoniavali sme Dunaj
a seba...

Nežne si mi hladkal ruku,
moja duša jasala, juchú...

Sedeli sme na lavičke,
slnko nás oblizovalo,
boli sme horúce jedno,
nedýchali a nevnímali,
všetko naokolo,
iba to krásne v nás...

Sedeli sme na lavičke,
chcela som zostať,
cítila som tvoje chvenie,
horúcu lásku.

Len sme tak sedeli,
mlčali a boli, iba tak...

Dúha

Posielam vám trochu,
ľudského tepla,
veď viete, tie pranostiky,
že studený máj,
v stodole raj.
Tak pevne dúfam,
lebo z toho dažďa, mám už
vážne tiky...
Slnko máme v duši,
každý to vraj tuší,
tak šup, šup,
rýchlo si ho vyrobme,
svieťme, nech nastane ten raj,
aj v srdciach, nech je máj.
Dúha, vie byť farebná,
len keď prší,
vždy je nádherná.
Majme šťastie v tvári,
keď nás zlo kvári.
Majme lásku v srdci,
každý deň a všetci,
nie len, keď slnko svieti,
aj keď prší...

Ach...

Všetci sa tu bozkávate v daždi,
aj mňa, si môj milý nájdi.
Nežne prejdí, prstom po perách,
nestoj iba vo dverách,
vojdi hlboko, do srdca môjho,
namaľuj obrysy svojho,
na celé moje telo,
rýchlo, lebo od lásky zahyniem.
Celé ti ho darujem
a noci sľubujem,

nie jednu, ale nekonečnosť celú,
vášeň vreľú.
Ach...
Nech je tak.
Nech je tak...

Načo

nám je plná skriňa šiat,
keď nevieme milovať?
Načo sú nám šperky,
vyhoďte ich všetky!
Všade samé plasty,
načo, toľko vecí,
okolo seba máme?
Radšej sa radi majme.
Načo televízor,
v zrkadle svoj výzor,
dookola pozeráť...
Povedzte mi načo?
Nedošla som na to.
Jedno však presne viem,
k šťastiu to nepotrebujem.
Veci, samé veci,
zbierame ich roky, všetci...
Zdravé srdce, zdravý rozum mať,
deti a vnúčatá milovať,
na nohách pevne stáť,
za všetko ďakovať...
Zobudiť sa každé ráno,
to je ten dar, áno.
Každého rád mať,
často a vrele objímať...
voňavej, tešiť sa jari,
nestačí to vari?
Chodiť bosá po tráve
a voňať vietor,

pred búrkou, práve,
šum topoľa,
mladého, ako ja ,
veselého, nič mu nevadí,
boli sme tam iba my,
krása prírody
a teplo zeme.
Lúčne koníky, radostne skákali, ešte včely,
a motýle, presne dva...
Aj d'atelina si rastie.
Iba tak
a za minútu možno prší...
Nádych, výdych,
nádych, výdych,
meditujem...
Taký obyčajný deň.
Ďakujem.

Slnko

Kde si? Stále ťa hľadajú,
aj teraz prší,
skvelé,
majme slnko v duši,
stále...
I keď hromy, blesky lietajú,
či z tvojich, či z iných úst,
zachovaj si úctu a zlo,
nedopusť!
Závisť, hnev a kritika,
teba sa to netýka.
Ako jeden múdry vraví,
keď ho počúvajú davy...
Slnko si sám privolaj,
každému šancu daj.
Nech v srdci svieti,
nech sa tešia deti,
nevadí, že dážd' ho skryje,

vieme, všetci, kde je.
Je tam, za tým mrakom,
je aj v srdci tvojom.

Srdiečkové more

Mami, pozerám, aj za teba,
na more.

Síz tlačí sa mi more...

Nie, už nemôžem plakať,
veď je mi tu dobre,
iba ty mi tu chýbaš,
v tejto od Boha hojnosti...

Tá nádherná, tyrkysová diaľava,
čo konca nemá,

to je sila, to ty, však?

Z neba mi posielaš,
ten kľud v duši...

Čo cítim, niekto tuší?

Skrytá melódia,
hudba morských mušlí,
tlačí sa do uší,
harmónia...

Kamienkové srdiečka,
mi Poseidon,
na breh vyhadzuje,
samé, srdiečka.

Láskavé Slnko,
čo nás milosrdne páli,
až do špiku kostí,
teplo do sýtosti...

To si chcela, mamička moja, že?
No vidíš, ja tu teraz pozerám,
na tú nádheru aj za teba...

Šťastie je zvyk

Keď sa prebudíš,
z tých temnôt zlých,
povieš si:
Dnes je šťastný deň.
Vstaň z toho dna.
Želaj si lásku.
Želaj si úspech.
Želaj si pohodu.
Želaj si radosť.
Šťastie je zvyk.
Keď tvoje srdce,
oblíže smrť,
ráno vstaneš a tešíš sa,
že svieti Slnko,
tešíš sa, že prší,
že padá sneh,
že padá lístie.
Keď raz, zažiješ ten pocit,
že zajtra, už nemusí byť,
každý nový deň, je láska a šťastie,
to ti srdce povie.
Nevstávaš so strachom,
ale s nádejou, na život.
Žiť, je radosť a hra.
Žiť, nie je náhoda.
Keď ráno otvoríš oči, povedz si:
Dnes je šťastný deň!

Koláč lásky

Všetci tu pečiete koláče,
dobré, že nikto neplače,
robíte mi veľké chute,
za chvíľu aj ja mám v trúbe.

Veľký koláč plný lásky,
mala by som napiecť.
Celé kilo humoru a radosti,
miesto polevy, naň natrieť.
Anjeli, prosím, zaľte ku mne,
pomoc vašu potrebujem,
každému, čo ťažko je,
koláč sladký, podarujem.

Rozdávajte, mám ho dosť,
aj tým smutným, pre radosť.
Deťom, mladým aj tým starším,
dnes je každý, vzácny hosť.

Kto tu ešte narieka?
Myslela som na vás,
nekonečný koláč,
každému som napiekla...

Volám sa **Marta Smetanová**. Od svojho narodenia (1955) žijem v Komárne. Vyše päťsto mesiacov som pracovala v okresnej knižnici ako knihovníčka. Vždy som mala rada literatúru a umenie ako také; počas svojich aktívnych pracovných rokov som rada organizovala besedy s etablovanými i menej známymi básnikmi a prozaikmi, ktorí sa okrem beletrie venovali aj napríklad výtvarnému umeniu či ezoterike. Bola som spoluzakladateľkou literárneho klubu „šáLKKA“ pri „našej“ miestnej knižnici Józsefa Szinnyeiho. Jej členkou som až dodnes. Do spoločného zborníka Šálka tvorivosti (2016) sa dostali aj moje tri debutové básne. V súčasnosti som dôchodkyňa, ktorú inšpirácia očas zavedie aj do duchovného sveta a výtvarného umenia (veľmi rada maľujem aj mandaly). Básne píšem najmä intuitívne; môj štýl je hravý, veselý – často píšem o láske, prírode, ľuďoch, živloch či anjeloch.

Výber z básnickej tvorby

augustová

býva to zvyčajne nad ránom
(po ležiačky mi siaháš
sotva po ústa)
hudba už nehrá
a slnko ešte svieti
(zasa zabudlo zájsť)
a ty tu ležíš ticho a naboso
akoby nebola zima ani jar
len vlasy máš po ramená
... hnedé
(aj stolička je vtedy nahá
i závesy)
a úsvit ten zlodej snov
pomaličky pomaly
natíska sa nám do perín
aby sme už konečne...
zaspali

dlhé letné večery

... či ma len mučia!
široko v košeli
úzko na duši
blízko k hviezdám
ďaleko k sebe...

až za hrob

po dlhšom čase otváraš komoru
police plné zaváranín

(uhorky čalamády kompóty džemy)
kráľovstvo skla
preláskané jej zvráskavenými dlaňami
presiaknuté jej orieškovými očami
precízne previazané tenučkými špagátikmi
Nehy
... dobrú večnosť mami!

staroba

starostlivé ruky
ustarané sny
ustarostené myšlienky
nestráviteľný strach
zo straty každej jednej (peknej)
spomienky

sobota

pod Michalskou bránou
vibruje červenkastý deň
okrový podvečer sa stráca v spleti
úzkych uličiek...
mladí hudobníci pod ošarpanou
arkádou
hrajú belasé blues
vzduch má tehlový odtieň
ako tvoje telo pri milovaní
je mi (krásne)
fialovo

domov

krížom-krážom
trucovitá rovina
vyžehlená ako blúzka
čo ti padne
a zároveň ťa... omína

sviatky jari

noc sťa natuknuté vajíčko
 na krížnych cestách baránok Boží
 na vrbach jahňady
 ráno pritiahnuté za vrkoč
 dievčatá – kraslice
 chlapci – kohúti jarabí
 (vo vačku „odekolon“ v hlavách
 šibi-ryby)
 krásne prešibaný deň

scénka

občas bývam na mätko
 keď si krájam chlieb
 k vajíčku na hniličku...
 ústa na úzko
 úsmev na krajíčku
 ... pred zrkadlom starec Splín
 v mojom modrom tričku

trochu smutné nanebovzatie

dnes mi veru nie je do smiechu
 nebo je čierne ani tér
 (aj ukričaný kamelot stratil reč)
 čas – sekundant márne kontruje Osudu
 starý asfaltér odchádza na pivo
 a slečna v protihlhom obloku si ležérne
 vyzlieka blúzku...
 netuší že som voyer

armagedon v srdci

je nedeľa –
 zasne(že)né ráno...
 na plátne neba
 vyší(nu)tý mesiac

uprostred holej krajiny
 ho(vo)riaci strom
 pri božej muke načúvaš
 hluchonemým...
 dotykom

rozcitlivievanie

v srdci máš
 teplé farby Algarve
 veľmi intenzívne
 vnemy
 myšlienky netušených
 túžob
 občasné výbuchy
 vášne
 nezameniteľné vône
 Juhu

Marián Šidlík – básnik a prekladateľ sa narodil 12. novembra 1954 v Trnave. Vystriedal viacero zamestnaní: vychovávateľ, manipulantom vo vlakovej pošte, recepčný. Od roku 1986 pracoval ako hlásateľ Slovenského rozhlasu v Bratislave (istý čas v Prahe), neskôr ako programový redaktor Rádia Devín. Debutoval básnickou zbierkou *Dospelosť na splátky* (1999), postupne vydal ďalšie zbierky básní *Sny pod kontrolou* (2000), *Smutný augur* (2003), *Na milosť a nemilosť* (2014), *Len tužiť* (2017). Pre deti napísal *Riekanky a hojdanky Macka Puf* (2007), pre rozhlas

viaceré pásma – preklady z angličtiny aj preklady veršov orientálnej poézie. Ako spoluautor sa podieľal na prekladoch kníh E. A. Poea: *Havran* (2004) a Sv. Terézie z Lisieux: *Môj spev lásky* (2004). Krátky výber z jej veršov pod názvom *Nebo je odmena* vyšiel v r. 2007. Lyrizovaná novela *Trblietanie v modrej tráve* (2018) je venovaná zosnulej redaktorky RTVS Gabriele Horečnej. Lingvisticko-poetický preklad starých japonských veršov antológie Hjaku-nin-isšu z angličtiny, s prihliadnutím na originál, má názov *Stopy stratených snov* (2020). Pripravuje novú zbierku básní pod názvom *Útržky z mojich rán*. Autor pravidelne publikuje v mesačníku Slovenské pohľady. Žije v Bratislave.

Literárny profil

Volám sa Marián Šidlík, ročník 1954. Pochádzam z Trnavy. Dlhé roky som pracoval ako hlásateľ Slovenského rozhlasu v Bratislave, istý čas v Prahe na stanici Československo a v Slobodnej Európe. Neskôr ako programový redaktor Rádia Devín. Môj spíkerský záber je však oveľa širší: čítanie komentárov, prednes prózy, a najmä poézie; v minulosti aj reklamy a dabing. Od r. 2010 (invalidita – dlhodobé problémy s pohybovým aparátom) spolupráca s rozhlasom už len na externej báze. Od mladosti sa zaoberám slovom – hovoreným aj písaným. Mojm koníčkóm je etymológia, pátranie po pôvode reči. Ako samouk (na odbornej úrovni) porovnávam rôzne indoeurópske a iné jazyky. Žijem v Bratislave.

Mihalceaková
Vlasta H-C

Poézia – vlastná tvorba:

- *Dospelosť na splátky (1999, debut, Silentium)
- *Sny pod kontrolou (2000, Vyd. Spolku slov. spisovateľov)
- *Smutný augur (2003, Magna Trnava),
- *Na milosť a nemilosť (2014, vyd. Pectus)
- *Len tu žiť (2017, vyd. Pectus).

Poézia – preklad:

- *Havran (E. A. Poe), 2 verzie ako súčasť 13 prekladov slovenských autorov (2004, Petrus)
- *Nebo je odmena, výber z tvorby sv. Terézie z Lisieux (2005, Karmelitánske nakladateľstvo)
- *Stopy stratených snov, sto básní z japonskej klasiky (2020, Pectus)

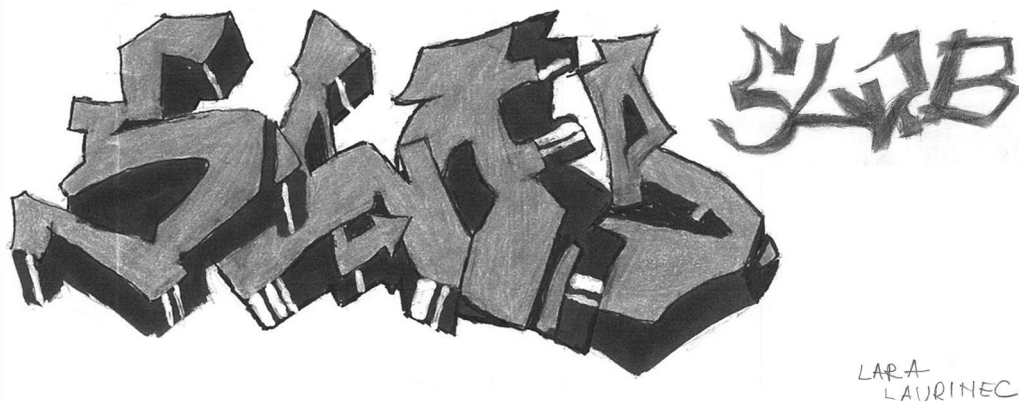
Próza – vlastná tvorba:

- *Trblietanie v modrej tráve, lyrizovaná novela (2018, Pectus)

Próza – preklad:

- *prieběžne viaceré texty (aj poézia) s tematikou Macko Puf (vyd. Egmont)

Pravidelne publikujem básne i prózu v mesačníku Slovenské pohľady. V éteri Slovenského rozhlasu mi počas rokov odznali rôzne pásma – preklady veršov orientálnej poézie cez angličtinu, vlastné básne aj kratšie poviedky; zamyslenia, úvahy. Moja tvorba je odobrená odbornou aj laickou kritikou. Viac informácií v portáli Literárneho informačného centra, Album slovenských spisovateľov.

Janko brusič

Zvyčajne cez turíčne prázdniny prichádzal k nám z dedinky na brehu Maruše Janko brusič. Svoj príchod oznámil tromi týždňami vopred našim susedom, rodine Hochstrasserovcov. Tam mu poskytl na celý týždeň lacné ubytovanie a trikrát do dňa jedlo a správali sa k nemu ako k členovi rodiny: celá penzia jedlo a nocľah, pochvaľoval si.

V deň, keď prichádzal, krátko po tom, ako zahvízdal vlak o 11. hodine, bolo počuť po dedine hurt jeho brúsky. My deti sme vtedy vybehúvali na ulicu a radostne sme ho zdravili. Janko si bokom odstavil brús a každému stisol ruku. To nám dávalo pocit, že nás pokladá za dospelých. A pokým nás premeriaval od hlavy po päty svojimi živými očkami jantárovej farby, tvár mu žiarila a vďačne sa nám prihovárал: „Som rád, deti, že ma zdravíte. Bože, ako ste zase narástli od vlani, keď sme sa videli. Čoskoro budete vyšší odo mňa!“ A to by nebola taká veľká vec, lebo Janko so svojou výškou meter šesťdesiat nebol vôbec vysoký. „Malý, ale oho...!“ sám občas ironicky poznamenal a pripomínal porekadlo „Malý a bezočivý hodí do kaluže dlháňa.“

Pokým sme hovorili, poskakoval okolo nás psík, hnedo-biely, dáky križenec nejakého rasového psa s potulným psom. Janko ho láskavo poťahoval za ucho a karhal ho, trocha vážne, trocha žartom: „Hej, Leo, správaj sa slušne! Zhodíš ľudí!“ A Leo zaskučal, akoby bol rozumel a olizoval nám ruky. „Teší sa, že vás vidí“, ospravedlňoval sa Janko. „Je to dobrý chlapec, ale ak sa na mňa niekto škaredo pozrie alebo sa chce pohádať, začne hundrať a škrípe zubami“. Leo kýval chvostom a to v jeho jazyku znamenalo: „Tak je, máš pravdu!“

Medzičasom gazdinky začínali po jednej vychádzať na ulicu. Zahrnuli Janka otázkami, hovorili jedna cez druhú, chceli vedieť, kedy začne pracovať a dokedy zostane v dedine. Janko si v pomykove poškrabkal temeno, nevediac komu najprv odpovedať. Napokon zakaždým povedal: „Nestrachujte sa, dobré ženičky! Každá sa dostane na rad i so svojimi nožmi, hrcami, nožnicami, kosákmi, motykami a hrcami. Zdržím sa tu celý týždeň.. Dnes popoludní začínam o pol druhej, a ako sa hovorí „rad radom ako do mly-

na.“ Potom sa zamiešala pani Hochstrasserová, oznamujúc: „Janko, pod domov, jedlo je už pripravené. Môj manžel sedí za stolom a čaká. Veď vieš, aký je netrpezlivý, keď je hladný... Dobrú chuť!“

Janko vzal tragač, zahvzdal na psa – ktorý práve zavlažoval mladý agát pri koreni a potom všetci traja zmizli vo dvore.

Po obede sme sa my deti sotva vedeli dočkať určenej hodiny. Keď sme sa vovalili na ulicu, Janko už stál za svojim brúsom a pripravoval si nástroje. Bol upravený, mal kockovanú košeľu a modrú remeselnícku zásteru. Priateľsky sa nám prihovril: „Deti, už ste sa aj najedli.“ „Áno!“ jednohlasne sme odpovedali.

Obrátil sa k mojej päťročnej sestre Heidrun: „Chutil ti obed, ty moja maličká?“ Heidrun rozhodne protestovala: „Ja sa nevolám Mojamaličká, volám sa Heidrun!“

„Áno, áno, viem. Ale zas som zabudol vaše mená. Dneska módne mená si ťažko zapamätám. Keby ste sa volali Lissi, Kathi, Leni, Hans alebo Peter, ako boli pokrstené deti kedysi, ľahšie by som si zapamätal vaše mená. Okrem toho, mojamaličká nie je meno. V mojej reči znamená: moja malá.“ Heidrun znova zaprotetovala: „ale ja nie som malá! Na rok pôjdem do školy...“

„Áno?! Nevedel som to, no to je už iné...“, povedal Janko, aby ju utíšil. „A čo keby som ťa volal maličká Heidrun? Bolo by to tak dobre? Mám neter. Volá sa Lenka a je v tvojom veku. Keď ťa nazývam maličká Heidrun, myslím aj na moju Lenku. Môžem to takto urobiť?“

Heidrun sa na chvíľu zamyslela a súhlasila.

Odvtedy ju Janko vždy nazýval maličkou Heidrun. No nikto iný nesmel ju tak nazývať. Ak sme to urobili my, občas, aby sme si ju doberali, žalovala mame.

Prichádzali už prvé klientky s predmetmi, ktoré bolo treba naostriť. Janko si nasadil ochranné okuliare, vzal kosák, ponoril ho do vody a nohou dal mechanizmus do chodu. Keď dal kovový predmet na brúsny kameň, zaznelo piskľavé škrípanie a na všetky strany odskakovali iskry. Pre nás deti to bola fascinujúca šou. „Nože sa pozrite,“ zvolal Janko, „nevyzerajú ako hviezdičky?!“ My sme bez slova prikyvovali hlavou. Keď dokončil kosák, vymenil brúsny kameň a začal ostríť nože. „Toto je menší a jemnejší“, povedal. „Čím je predmet menší, tým je menší aj kameň. Na nožičky na nechty je len ako koliesko z kočíka pre bábiku“. Po brúsení sa pustil zvärať. Vytiahol zo zásuvky špiritusovú lampu, zažal ju a na jej plameni prihrial kus kovu, ktorý používajú klampiari na zváranie kovov, až kým neodmákol. Potom ho šikovne preniesol ku dierke, ktorú bolo treba odstrániť a zalepil

ju. Keď sa predmet vychladil, obrúsil ho, aby ho vyhladil.

Keď zavŕšil prvý nápor, vzal fajku a z koženého meštaka tromi prstami nabral tabak, s pôžitkom privoňal a hrdo povedal: „Z vlastnej úrody!“ Ale my deti sme netrpezlivo čakali, aby nám Janko ukázal jeden zo svojich početných trikov. Občas nás nechal umárať sa, kým sme sa len neprosíkali: „Janko, prosíme ťa, urob zopár okrúhlych kúdolov dymu!“ Nezbednícky sa usmieval, vyšpúlil pery a vyfukoval dym v malých kotúčoch. Pomaly sa vznášali, pritom sa vždy zväčšovali, až sa celkom rozišli vo vzduchu. Janko nám pripadal ako čarodejník, pretože sme dovtedy nevideli nikoho, kto by sa bol tak dobre rozumel do toho.

O štvrtej si pozrel vreckové hodinky - opravdivý strieborný skvost – a povedal: „Tu na Poštovej ulici už nieto práce. Idem na Hlavnú. Idete aj vy?“ A tak sme všetci piati vypochoďovali. Na križovatke spomalil a silno zakričal: „Prišiel brusič!“ Často sa pristavoval, spustil mašinériu a so starými nožnicami narobil taký hluk, ktorý bolo počuť zovšadiaľ. A opravdu, tento spôsob reklamy fungoval najlepšie. Po dvoch-troch minútach vychádzali z domov i z dvorov prvé gazdinky a Janko mal robotu až do šiestej.

Pekne bolo potom, po večeri. Manželia Hochstrasserovci vyložili pred dom lavičku a sedeli na nej i s Jankom. Pes si ľahol vedľa a spal. Po takej štvrťhodine prichádzali aj susedia, každý so stoličkou alebo stolčekom. Napokon sa nazbieralo zo dvanásť-štrnásť osôb, muži, ženy a my, tri deti. Vymieňali sa informácie, ľudia sa dozvedali, kto zomrel v poslednom čase, kto sa bude sobášiť a kde sa ešte narodilo dieťa. Ženy plietli alebo háčkovali, muži hovorili o politike, rozprávali zážitky z vojenskej služby alebo z vojny. Atmosféra bola taká, ako na dedine po ukončení prác. Cesta bola takmer pustá.

Iba kedy-tedy prešiel z poľa zameškaný voz; pohonič sa pozeral na nás a zdvihol ruku na znak pozdravu. Niekedy prešiel bicyklista a prehodil: „Dobry večer!“ Kdesi štekala pes alebo zamúkala krava. Inak bolo ticho. Po každej strane cesty rástli po dva rady agátov. Boli to dve úplne biele aleje. Kmene boli vybielené vápnom na ochranu proti hmyzu a koruny plné kvetov vyzerali akoby posypané práškovým cukrom. Povetrie bolo príjemné, prestúpené sladkým parfumom agátových kvetov. Pomedzi haluze sa zakrádali posledné lúče slnka. Všetko zalievali teplým, zlatistým svetlom. Nás deti nikdy nenudil rozhovor dospelých, ale keď začal hovoriť Janko, uši sme nastražili pozornejšie. Jeho životný príbeh bol najzaujímavejší. Upútal. Rozprával pekne a s dávkou humoru: „Moji rodičia boli bohatí ľudia – povedal s úsmevom-, bohatí deťmi... Bolo nás desať súrodencov, šesť dievčat a štyria chlapci. Jedla bolo veľa razy málo. Ale vždy sme mali

čosi na krajci chleba, aj keď to bol iba palec... Naša mama urobila cnosť z nedostatku a citovala slovenské porekadlo, ktoré je aj po nemecky: „Suchý chlieb farbí líca na rumenné. Kto chce, môže si zo záhrady vziať paradajku, uhorku alebo cibuľu“. Potom porozprával o rokoch učňovstva u nemeckého majstra, od ktorého sa naučil nielen remeslo, ale aj nemčinu, akou sa hovorí na dedine. So spisovnou nemčinou sa nemieril. Rozprával aj o svojich cestách po Rakúsku, Maďarsku a Slovensku, kde našiel aj osadu, odkiaľ pred dvesto rokmi prišli jeho predkovia. Neskoršie sa oženil so súcou dievčinou zo svojej dediny. Mali štyri deti a boli spokojní so svojím životom, pokým sa nezačal rozvíjať obuvnícky priemysel, keď si Janko musel zavrieť dielňu. Naučil sa potom brusičstvu od svojho uja, od ktorého zdedil aj tragač s brúsom. Nezbohatol za tých osemnásť rokov, ktoré odvtedy ubehli, ale bol spokojný: „Dostaneš sa na iné miesta, spoznáš iných ľudí... počuješ iné jazyky...Ale po pár týždňoch sa tešíš, že si znova doma. Lebo doma je doma, hoci aj za pecou...“

V jednej chvíli v priebehu večere sa nás Janko spýtal, či by sme mu nechceli zaspievať obľúbenú pieseň. Vedeli sme, ktorá je to. Veľmi sa mu páčila, lebo mu pripomínala rodnú dedinu. Nenechali sme sa prosiť, a hneď sme začali spievať.

Janko bol dojatý a pochválil nás. Po piesni „Myseľ slobodne si lieta“, ktorú sme všetci zaspievali, poprosili sme Janka, aby nám zaspieval niečo vo svojom jazyku. Nemuseli sme nástožiť, povedal nám zopár slov, o čom je reč a potom začal svojím príjemným barytónovým hlasom tanečnú pieseň. Potlesk všetkých, keď dospieval, mu polichotil. Keď sa zotmel, zaspievali sme vospolok „Dobrá noc!“ a každý sa odobral na spánok.

Po večeroch, ktoré nasledovali, sme stále boli spolu. Janko nás poprosil, aby sme ho naučili zopár piesní pre deti. Povedal nám, že naučí spievať svoju malú Lenku, aby aj ona od mala spoznávala piesne, jazyky a obyčaje iných národností. V jeho dedine žili od vekov v dobrom porozumení Slováci, Rumuni, Maďari a Nemci. Preto bolo dobre poznať všetky tieto jazyky. S radosťou sme mu splnili prosbu a pokým odišiel, naučil sa zo osem nemeckých piesní pre deti. Na výmenu nás vzal so sebou zopár ráz po dedine, po uliciach Čierna hora, Trier, Westfalia a Zadná ulica. Pri dedinskom močiari Janko nasekal vreckovým nožikom zopár víbových konárikov a narobil nám pre každého pišťalku, na ktorej sa pri trocha šikovnosti dalo hrať.

Svoju predstavu o svete a živote si Janko vyjadroval za pomoci prísloví a porekadiel. Jeho životná filozofia bola: „Každý musí žiť,“ príslovie, ktoré

sa, viac ako iné, prihovára za znášanlivosť. Jeho obľúbeným bolo „šecko jedno“, čo znamená: „je jedno, nezáleží, nemá význam“.

Po veľa rokov prichádzal Janko do našej dediny. Ja som ho však stále zriedkavejšie stretal, lebo som odišiel do mesta učiť sa.

Raz, keď som si kúpil prvé auto, chcel som ho navštíviť. Našiel som jeho dom v slovenskej časti osady a našiel som jeho neter Lenku, z ktorej sa medzičasom stala pekná dievčina. Povedala mi, že Janko zomrel pred dvomi rokmi a že do konca života hovoril s radosťou o rokoch, keď vykonával brusičské remeslo. Kedy-tedy zaspieval jednu z piesní naučených od nás, detí. Videl som jeho hrob v cintoríne: kopček zarastený brečtanom, na ktorom rástol orgovánový krík. Na mramorovom kríži stálo zlatými písmenami:

Janko Bahonyák

1899-1984

Pri pohľade na hrob sa mi zazdalo, že je Janko predo mnou, mihá na mňa okom a hovorí: „Nestrácaj rozvahu! Život ide ďalej, šecko jedno!“

Preložila DMA z rumunskej verzie Alexandra Mălăesca

Nemecký spisovateľ **Helmfried Hockl** sa narodil v Rumunsku 6. augusta 1942 v Lenauheine v Banáte. Vyštudoval germanistiku v Temešvári. Vyučoval v školách s vyučovacím jazykom nemeckým od r. 1967 do 1976, keď ako 34-ročný emigroval do Federatívnej republiky nemeckej. Usadil sa v Heidelbergu. Tam aj umrel 7. júna 2014. Okrem prózy a poézie vydal viaceré štúdie o histórii, dialektoch a folklóre banátskych Švábov.

V krátkych prózach talentovane opisuje viaceré zábery zo života z banátskych dedín i z jeho druhej vlasti, z Nemecka. V poviedke o Jankovi sa odzrkadľuje multikultúrnosť rumunského Banátu.

Polareae Jasminae XI.C

ISSN 1584-8787

